

N:o 25.

Ank. till Riksd. Kansli den 25 Febr. 1876, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående Westerås domkyrkokassas befriande från erläggande af ränta och amortering å ett år 1858 beviljad statslån.

(R. A.)

I anledning af en utaf domkyrkokommissionen i Westerås uti underdånig skrifvelse den 30 December 1874 gjord framställning om statsbidrag för omläggning af taket å Westerås domkyrka har Kongl. Maj:t uti nådig proposition af den 31 December 1875 (intagen under N:o 8 i 1 Saml. 1 Afdeln. af bihanget till Riksdagens protokoll) föreslagit Riksdagen, att domkyrkokassan må från och med början af 1876 befrias från erläggande af ränta och amortering å det år 1858 af staten kassan beviljade lån, hvarå kapitalåterstoden den 1 Januari 1876 utgjorde 13,594 kronor 10 öre.

Redan till 1874 års Riksdag gjordes af Kongl. Maj:t i nådig proposition den 9 Januari nämnda år en enahanda framställning. Efter en utredning af åtskilliga med ärendet sammanhang egande förhållanden, som återfinnes i Stats-Utskottets vid 1874 års Riksdag utlåtande N:o 42, anförde, till svar å denna nådiga proposition, Riksdagen i underdånig skrifvelse den 23 April 1874, hurusom Riksdagen af de till detta ärende hörande handlingar inhemtat, bland annat, att af domkyrkans medel bekostades åtskilliga utgifter till aflöning åt Westerås och S:t Ilians församlingars orgelnist, klockare, kyrkvaktare, orgeltrampare och ringkarlar,

Bih. till Riksd. Prot. 1876. 4 Saml. 1 Afd. 15 Häft.

för tornurets uppdragning, till ved för sakristians uppvärmning, kyrkans städning och upplysning, hvilka utgifter sammanräknade årligen uppginge till högre belopp än det, hvarmed församlingarne bidroge till kyrkans inkomster. Under förutsättning att domkyrkan borde vinna befrielse från dessa utgifter, och att församlingarne, hellre än att sjelfva bekosta uppförandet och underhållandet af egen kyrka, skulle finnas viliga att, för bibehållande af rättigheten att begagna domkyrkan, åtaga sig så mycket större uppoffring, än den de i sådant afseende hittills fått vidkännas, att derigenom vunnes tillgångar, minst motsvarande hvad som genom bifall till Kongl. Maj:ts proposition skulle erhållas, ansåg sig Riksdagen, som beslutit att någon ändring i betalningsvilkoren för det till Westerås domkyrkas reparation år 1858 beviljade statslån icke skulle för det dåvarande beviljas, böra hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka, huruvida icke domkyrkan kunde lagligen befrias från skyldigheten att bestrida åtskilliga utaf dess medel utgående utgifter till ändamål, som syntes vara af beskaffenhet att böra bekostas af de församlingar, hvilka för sin gudstjenst nyttjade domkyrkan, äfvensom huruvida icke dessa församlingar, för bibehållande af rättigheten att begagna samma kyrka, kunde åläggas större uppoffringar, än dem de hittills fått vidkännas, samt om icke, genom vidtagande af härmed öfverensstämmande åtgärder, domkyrkan skulle kunna, mera än dittills varit förhållandet, sättas i tillfälle att för framtiden utan statens mellankomst bekosta sitt underhåll.

En sådan undersökning har numera egt rum. I den underdåniga skrifvelse af den 30 December 1874, hvari frågan om reparationen af domkyrkans tak nu på nytt gjorts till föremål för nådig pröfning, har domkyrkokommissionen underdånigst meddelat, att Westerås och S:t Ilians församlingar å kyrkostämman den 25 Oktober 1874 åtagit sig att från och med 1875 års ingång bestrida samtliga de i Riksdagens underdåniga skrifvelse den 23 April 1874 anmärkta utgifter till församlingarnes orgelnist m. m., hvilka dittills utgått af domkyrkans medel till ett sammanlagdt belopp af 901 kronor 62 öre årligen, hvarjemte församlingarne, på kommissionens framställning, för att bereda domkyrkan en förbättrad ekonomisk ställning, äfvensom i ändamål att grunda en kyrkoreparationsfond, förbundit sig att från 1875 års början tills vidare höja den af församlingarne dittills med 800 kronor årligen erlagda bänkyresersättning till 1,600 kronor, dock att det sålunda tillagda beloppet, 800 kronor, skulle åter minskas i den mån domkyrkan komme i besittning af de genom nådigt bref den 31 Oktober 1862 domkyrkan tillerkända tillgångar, hvilka ännu icke till henne återfallit, eller gården N:o 26 i

Westerås samt räntorna af hemmanen Jädra N:o 1 och Gillfors. Derenot hade församlingarne, under åberopande af den utaf Riksdagen erkända grundsats, att vidmakthållandet af kyrkan i monumentala delar tillhörde staten, som vore kyrkans egare, och till hvilken större delen af kyrkans fasta egendom i äldre tider blifvit indragen, undandragit sig att, på sätt kommissionen ifrågasatt, lemna något särskildt bidrag för omläggningen af kyrkans tak. Vid sådant förhållande vore domkyrkan för bekostande af ifrågavarande reparationsarbete, hvars trängande nödvändighet blifvit genom den å kyrkan hållna besigtning fullt ådagalagd, derest staten icke mellankomne, hänvisad allenast till domkyrkans egna tillgångar, hvilka, om än numera väsentligt förbättrade, fortfarande vore långt ifrån tillräckliga att medgifva kyrkans deltagande i sådana större reparationer, hvarom här vore fråga. Under de fem åren 1869—1873 hade, enligt hvad sammandrag af kyrkans räkenskaper för samma år utvisade, kyrkans årliga utgifter i medeltal uppgått till 6,375 kronor 27 öre, under det att inkomsterna utgjort allenast 5,074 kronor 45 öre, i följd hvaraf, och då således en årlig brist uppstått af 1,300 kronor 82 öre, kyrkan, som vid 1869 års början haft besparade medel till belopp af 2,923 kronor 17 öre, nödgats icke blott använda dessa, utan fått derutöfver upptaga tillfälliga lån, som vid 1873 års slut uppnått ett belopp af 3,700 kronor. För gäldande af dessa lån, med hvilkas betalning icke kunde längre uppskjutas, äfvensom för bekostande af ett arbete för ny åskledares anbringande å kyrkan samt för dränering af kyrkoplanen, för hvilka arbeten kostnaden beräknats sammanlagdt skola uppgå till 4,300 kronor, förestode under de närmaste fem åren en tillökning i domkyrkans utgifter af 1,600 kronor om året. Till betäckande häraf äfvensom af den brist af 1,300 kronor 82 öre, som föregående års räkenskaper utvisat, och hvilken, derest inkomster och utgifter icke undergått någon förändring, fortfarande skulle varit att motse, hade kyrkan visserligen nu till sitt förfogande afkomsten af sedermera till kyrkan jemlikt nädiga brefvet af den 31 Oktober 1862 återfallna tillgångar samt förhöjningar i arrenden och hyror, till sammanlagdt belopp af 1,689 kronor, äfvensom den årliga tillgång, som genom församlingarnes ofvannämnda åtaganden blifvit kyrkan från detta års början beredd med tillhoppa 1,701 kronor 62 öre, hvarigenom alltså ett öfverskott öfver utgifterna vore att förvänta af 400 till 500 kronor årligen. Härmed vore kyrkan väl satt i tillfälle att bekosta en del smärre reparationer, men till dylika arbeten af större omfattning saknades fortfarande medel. Med anledning häraf har domkyrkokommissionen, under åberopande af en af sakkunnig person hållen besigtning å domkyrkans tak

hvarvid utrönt, att åtskilliga takstolar vore af röta angripne, bräderna under plåtbeklädnaden till större delen murkna och kopparbetäckningen så bristfällig, att taket i dess närvarande skick icke kunde hållas fritt från läckor, hvarigenom de murade hvalfven i kyrkan tillfogades svåra skador, underdånigst anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta proposition derom att, för omläggning med kopparplåt af domkyrkans tak i enlighet med ett af Professoren E. von Rothstein upprättadt förslag, ett statsanslag af 50,000 kronor måtte beviljas, eller ock, derest Kongl. Maj:t skulle finna denna kostnad alltför stor, af Riksdagen äskas ett anslag af 24,000 till 25,000 kronor för takets omläggning med svensk skiffer; varande nämnda kostnadsbelopp beräknade att för arbetet erfordras utöfver den summa, som genom försäljning af den gamla kopparn kunde inbringas.

Kongl. Maj:t, som funnit domkyrkan i en icke aflägsen framtid böra kunna verksamt bidra äfven vid bestridande af kostnaderna för sådana större reparationer, som den ifrågasatta omläggningen af domkyrkans tak, men för det närvarande uppenbarligen icke ega någon tillgång att för detta ändamål disponera, har, vid sådant förhållande, och då det vore fullt ådagalagdt, att det ifrågavarande omlägningsarbetet, som, på sätt domkapitlet förordadt, borde ske med kopparplåt, icke tålde något uppskof, samt nödiga tillgångar åtminstone för arbetets påbörjande torde kunna genast anskaffas, derest kyrkan befriades från den årliga ränte- och kapitalafbetalningen, 1,358 kronor, å kyrkans skuld till Riksgäldskontoret, för Riksdagen framlagt ofvan omförmälda förslag. Utaf nämnda annuitet, hvars efterskänkande sålunda blifvit ifrågasatt, beräknas fyra procent såsom ränta å det obetalda kapitalbeloppet, och utgör det öfriga afbetalning å kapitalet.

Såsom af ofvanstående framgår, har Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition till syftemål att sätta domkyrkokommissionen i tillfälle att företaga det omförmälda taklägningsarbetet å Westerås domkyrka. Då denna kyrka tillhör staten, och det vid sådant förhållande är ett statens intresse att bereda tillgång till utförande af domkyrkotakets omläggning, som, på sätt upplyst blifvit, är af ett trängande behof påkalladt, synes Utskottet den betänklighet att medgifva rubbning i betalningsvilkoren för ett redan beviljad statslån, som eljest kunde förefinnas, nu ej med fog böra föranleda afslag å en framställning, som just nu har till ändamål att, på ett för statskassan lindrigt sätt, möjliggöra utförandet af nämnda omlägningsarbete.

Den eftergift, som Utskottet således anser sig kunna i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag tillstyrka, bör dock endast ske under sådana

vilkor, att genom desamma med säkerhet kan påräknas, att det med eftergiften afsedda syftemålet verkligen kommer att uppnås.

I detta afseende förekommer, att, i betraktande af dyrbarheten utaf det arbete, som Kongl. Maj:ts ansett böra af domkyrkokassans medel bekostas, det torde vara nödigt tillse, att de inkomster, på hvilka kassan rättvisligen kan hafva anspråk, också oafkortadt komma densamma till del. Den bänkhyresersättning, Westerås och S:t Ilians församlingar, på sätt ofvan omförmäldt blifvit, åtagit sig att till domkyrkan erlægga, synes ingalunda betydligare än hvad församlingarne, som genom begagnandet af domkyrkan undslippa kostnaden för uppförande och underhåll af egen kyrka, billigtvis böra vidkännas, äfven då i betraktande tages att församlingarne, såsom särskildt blifvit af domkyrkokommissionen anmärkt, icke återfordrat något af de inkomster, som för ringningar och dylikt årligen med 700 till 800 kronor ingå till domkyrkans kassa, samt att af kostnaden för 1858—1861 års kyrkoreparation församlingarne åtagit sig ansvara för 15,000 kronor, som belöpt å arbeten i kyrkans inre. Vid sådant förhållande torde allt skäl saknas för gillande af deras förbehåll, att det belopp, 800 kronor, hvarmed de å kyrkostämman den 25 Oktober 1874 förhöjt nämnda bänkhyresersättning, skall åter minskas i den mån domkyrkan kommer i besittning af vissa henne tillerkända, men ännu icke till henne återfallna tillgångar.

Under förutsättning således, *dels* att Westerås och S:t Ilians församlingar förklara sig afstå från ofvanberörda af dem gjorda förbehåll och *dels* att domkyrkokommissionen, mot erhållande af den ifrågasatta eftergiften från erläggande af ränta och amortering å det år 1858 domkyrkokassan beviljade statslån, åtager sig att börja och, utan anspråk på vidare statsbidrag, fullborda domkyrkokotakets omläggning med koppar i enlighet med Professoren von Rothsteins förslag, hemställer Utskottet, att, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, domkyrkokassan må från och med början af år 1876 befrias från erläggande af ränta och amortering å det år 1858 kassan af staten beviljade lån.

Stockholm den 25 Februari 1876.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.